

آذربایجان خلقی نین صلاحیتدار شخصلرین کونفرانسینداکی ائتدیگی بیانات

عزیز و مؤحترم هموطنلر! اصل مؤوضوعا باشلامدان اول ایجازه ایسته بیر قدر موجود وضعیتیمیزین کئچمیشی و اونی ایجاد ائدن سببلر باره سینده توضیح وئرم. هاموز بیلیرسیز کی، فیرقه میز 12 شهر یورده موننتشیر ائتدیگی 12 ماده دن عیبارت اولان تاریخی بیاننامه ده بیز صریح و آشکار بیر صورتده «ایران داخیلینده ایرانین ایستقلال و تمامیت ارضی سینی مورات ائتمک شرطیله اؤز داخیلی ایشلریمیزی اؤز الیمیزه آلماق و اؤز ائومیزی اؤز ایراده میز ایله ایداره ائتمک، اؤز آنادیلیمیزده میلی فرهنگیمیزی مورتقی و معاصیر حالا سالماق» طلباتینی اورتایا سورموشدوک. هموطنلر موچار بیه سی و سوءتفا هو ملره یول وئرمه مک اوچون ایران قانون اساسی سینه ایستینادا ایسته دیکلریمیزی ایالت و ویلایت انجومنلری و اسیطه سیله الدهه ائتمک، قانسیز و دعواسیز اولاراق صولح و تبلیغات یولیه بومقصدده ناییل اولماغا چالیشدیغیمیزی دا او گوندن اعتباراً جیدی صورتده تبلیغ ائتمگه باشلامیشدیق. ایلر بو یو تحقیر، توهین و اسارته محکوم اولان خلقیمیز فیرقه میزین بو شو عارینی آچیق اورک و عالی روح ایله ایستقبال ائدیپ سنل کیمی اونون سیرالارینا آخماغا باشلادیغی حالدا تهران ایرتیجای حؤکومتی و عومومیتله خلقین اسارتینی اؤزو اوچون سعادت و شان - شوؤکت سایان آچاق و خایین دؤولت مأمورلاری مورتجع، مستبید و خودخاه عونصرلر ایله سس - سسه وئریب بیزیم بوساده و طبیعی صدامیزی بو غماق و ایشیقلا ندیردیغیمیز آزادلیق مشعلینی سوندورمک اوچون دونیانی گورولتو ایله دولدورماغا قیام ائتدیلر. بیلدیگیز کیمی وطنیمیزین مرکزی تبریز شهرینده باشلانان آزادلیق صداسی اولارین چیغیر - باغیرینا و ایفتیرا - آمیز سؤزلرینه باخما یاراق چوخ سریع بیر صورتده اول ایران داخیلینده، سونرا دا بوتون دونیادا مونعکس اولماغا باشلادی. هر بیر تازالیق و هر بیر مورتقی ایشی اؤزؤنون محو و ایضمحالی حساب ائدن ایران هیأت حاکیمه سی ایسه خلقیمیزین قانونی و مشروع طلباتینی تأمین ائتمک عوضینده و اونا الینده اولان دؤولت تشکیلاتی و اسیطه ایله آزادلیق عوضینده اسارت، ایختیار و حق و عدالت عوضینده، شاللاق، حبس، تبعید و فجیعانه قتل و غارت ایله جواب وئردی.

هنوز شهر یور آیی قورتار مامیشدی کی، کندلریمیزده ژاندارم و شهرلریمیزده پولیس و نیظامی قورلرینه دموکرات فیرقه سینی سیلاح گوجیله داغیدیب اونون باشچیلارینی توقیف و محو ائتمک امری وئریلدی. بونونلا بوتون آذربایجان وحشت و ایظطیراب بورودو. مخصوصاً کند اهالیسی نین مالی، جانی، حیثیت و ناموسی طاماحکار اوغری و رضاخان رژیم نین ان کثیف و ان موردار محصولی اولان ژاندارم مأمورلاری نین ایختیارینا تاپشیریلدی. بو طریق ایله آذربایجان خلقی نین شدید و جیدی مباریزه سی باشلاندى. ایش فیرقه و تشکیلات چرچیوه سیندن خاریح اولوب عومومیت شکلی آلدی. ائل اؤزونو ظولم و اسارت چنگالیندان خیلاص ائتمگه باشلادی. آذربایجانلی بو ایشی چوخدان آرزو ائدیردی، اونون صبیر و تحمؤل کاساسی لیریز اولموشدو، او تهراندان جیبلرینی دولدورماق اوچون گؤندریلن لشگری و کشوری مأمورلارین خیانت، تحقیر و توهینلرینه خاتیمه وئرمک اوچون انله بیرگونون گلیب چاتماسینی ایلر بو یو آرزو ائتمیشدی، حتی بو آرزو، تک آذربایجان دگیل، بوتون ایران میلی نین اورگینی ایلر بو یو ازیب یوران آغیر ولی موقدس بیر درد ایدی. ایندی ده بوتون ایران خلقی بو دردین داواسی اومیدی ایله یاشاماقدادیرلار. آذربایجان خلقی بو آرزونو یاخیندان حیس ائتمکده ایدی. او، آرتیق اؤزونه جیدی نقطه ایتیگا تاپیب اؤز میلی فیرقه سینی وجودا کتیرمیشدی. او چوخ گؤزل بیر صورتده حیس ائتمیشدی کی، اونون مؤحکم بیر مرکزی، تزلزل ناپذیر بیر باشی وار دیر. بومرکز و بو باش، فیرقه میزدن عیبارت ایدی. دوشمنلریمیز حتی دوستلاریمیزین چوخو بیزیم ایلدیریم سورعتی ایله ایرلی گندیب بو یوک بیر قودرت کسب ائتمگیمیزین عیلت و سببلرینی بیلیمگه هنوز قادر اول

بیلمه‌میشدیر. حالبوکی، بو چوخ ساده و آیدین بیر مسأله‌دیر. بیزیم موقفیتیمیزی تأمین ائدن همین خلقیمیزین ایلرله بسله‌دیگی موقدس آمال و آرزولارینی پاک و یجدان و صمیم قلب ایله حیاتا کئچیرمک ایسته‌دیگیمیزدیر. بونا گؤره ده ایرتیجایی دؤولت و مورتجع عونصورلرین علییهیمیزه باشلادیقلاری وحشیانه حمله‌یه خلقیمیز قهرمانانه بیر حرکت ایله جواب وئردی، آنالارین گؤز یاشلاری، قیزلارین ناموسو، جوانلارین قانی باهاسینا آقالیق ائدن ژاندارم و ساییر جلادلار اول کندلر و سونرا شهرلریمیزدن کنار ائدیله‌دی، خلق اؤزو اؤز سرنیویشینه حاکیم اولماق ایستعدادینی بو واسیطه ایله ثوبوتا یئتیردی. کندلردن جلادلاری ایخراج ائدیپ، شهرلردن اوغرو، کثیف و مورتجع مأمورلاری قووب چیخارماق کیفایت ائتمیردی. خلقی ایداره ائتمک، چوروموش دؤولت تشکیلاتی عوضینده خلقین احتیاجاتینی تأمین ائدیپ عومومین آرزولارینی حیاتا کئچیره بیلن بیر تشکیلات و یجودا گتیرمک ده لازیم ایدی. بو ایش طبیعی بیر صورتده مؤیدانا چیخدی، خلق کونفرانس‌لاریندا یوزمینلر ایله ایمضایا مالیک اولان قرارلار تهرانا موننتظیر اولمادان میلی آزادلیغی تأمین ائدن موختاریت و میلی حؤکومت تشکیلاتی طلب ائدن تصمیم‌نامه‌لر، سئل کیمی آخیب تبریزه گلدی، فیرقه‌میز ایسه خلقیمیزین روحیندان قویان بو بؤیوک سسه بیقئید قالا بیلمز و خلقی اؤز حالینا قویا بیلمزدی. اوناگؤره چوخ سریع بیر صورتده خلق کونفرانس‌لارینی آرزولارینی عملی ائتمک و خلقین سسینی تمرکوز وئرمک اوچون آبان آیینی ایگیرمی دوققوزوندا تبریزشهرینده اؤزونو موسیسلر مجلسی آدلاندریب میلی حؤکومتیمیزین اساسینی قویدو، میلی مجلسیمیزین فوریتله چاغیریلماسی قرارینی چیخاردی و بو قراری حیاتا کئچیرمک اوچون میلی بیر هیأت اینتیخاب ائتدی و اؤزونون بؤیوک و تاریخی اعلامیه‌سینی ایران مجلسینه و خارجی دؤولتلرین نوماینده‌لرینه گؤندرمکله اؤزونون قانونی و مشروع اولان داخلی حؤکومتینی و یجودا گتیره‌جگینی و بو یولدا تهران حؤکومتی ایله دانیشیغا حاضر اولدوغونو اعلان ائتدی. بو اعلامیه‌دن سونرا تهران حؤکومتی طرفیندن ظاهیراً بؤیوک ایختیارات ایله اوستاندار تعیین اولونان آقایی بیات ایله میلی هیأتیمیزین نوماینده‌لری آراسیندا بیزیم طلباتیمیزی تأمین ائتمک مؤوضوسوندا موداکیره باشلاندى. بو موداکیره ایندیکی موداکیره‌میزین موقدیمه‌سی حساب اولونا بیلر. آقایی بیات انجومن ایالتی و ویلایتی ایله مووافق اولدوغونو سؤیله‌دی، لاکین اونون مجلس شورایی میلی طرفیندن تصویبینی ایرلی سوروب بیزه آیدین بیر جواب وئره‌بیلمه‌دی. بیز اوندان آزادلیغیمیزین موحافیظه ائدیلمه‌سی وانجومنلرین فعالیتینی دوامی اوچون تأمین ایسته‌دیک، او ایسه بئله بیر تأمین وئرمگه قادیر اول بیلمزدی. اونا گؤره تهران ایله دانیشیغیمیز نتیجه‌سیز قالدی. بیلدیگینیز کیمی مجلس میلمیز و میلی حؤکومتیمیزین تشکیلی ایله آقایی بیاتین آرتیق آذربایجاندا گؤرمجک بیر ایشی اولمادیغی اوچون تهرانا موراجعت ائتدی. بیات ایله آپاریلان موداکیره بیزه ایثبات ائتدی کی، تهران ایرتیجایی حؤکومتی بیزیم آرزولاریمیزی تأمین ائتمگه هئچ وجهیله ایمکان وئرمیه‌جکدیر. اونون تک - تک مأمورلاری ایسته‌سه‌لر بئله، بو ایش عملی دگیلدیر.

اونا گؤره بیز اؤز میلی قودرتیمیزه ایستیناداً 21 آذر ده میلی مجلس و میلی حؤکومتیمیزی قوروب آزاد بیر صورتده ایشه باشلادیق. من میلی حؤکومتیمیز و میلی مجلسیمیزین تشکیلی زمانی خلقین ایبراز ائدیگی احساسات و حرارتدن بحث ائتمک ایسته‌میرم. فقط دییه بیلرم کی، او گون بوتون خلق - ایستر شهرلر، ایستر ایسه کندلریمیزده آیاغا قالمیشدی، تام معناسیله نهضت عومومی، تام معناسیله میلی قیام و میلی حرکت و یجودا گلیمیشدی. 21 آزدن ایندییه قدر تقریباً 5 آي کئچیر. بو آزموئنده حؤکومتیمیز، فیرقه و مجلس میلی و خلقیمیزین حوسن توجهینه دایاناراق بؤیوک ایشلر گؤرموش و اساسی ایصلاحاتا باشلامیش و بو واسیطه ایله خلقیمیزی آیقلاندیریب، گله‌جک سعادت‌مند بیر حیاتا اومیدوارا نئتمیشدیر. خالیسه یئرلرین کندلیر آراسیندا بیلا عوض بؤلونمه‌سی کارخانالاریمیزین جیدی صورتده ایشه‌سالینماسی، ایشسیزلیک ایله شدیداً موباریزه، شهرلریمیزین آبادلانماسی، میلی آزادلیغیمیز و وطنین امنیتی ساخلماق اوچون تشکیل تاپان فدایی دستهلری نین نیظاما سالینماسی، نهایت آزادلیغیمیزین دایاغی اولان میلی قوشونون ایکی آي مودتینده یار ادیلماسی موعجوزه‌سی، همچینین فرهنگ، بهداشت و تیجارتین

ترقيسي و بازارين سوقوطنون قاباغي آينماسي كيمي گوتورولن قديمير ميلتيميزين اوزونوايداره ائتمگه لاييق اولدوغونو ايتبات ائتميشدير. منجه بونلارين هاموسيندان اهميتلي خلقيميز و حوكومتيميز و فيرقهميزين افرادي آراسيندا وجودا گلن مؤحكمان ايمان وقيريلماس بيرليكدير. خلقيميزين رهبرلري آراسيندا موشاهيده اولونان مؤحكمان بيرليك منجه بونلارين هاموسيندان آرتيق ميلتيميزين ايستعداديني ايتبات ائتمكدهدير. خلقيميز بو بؤيوك موفقيتلر و ايستعدادلاري سايهسينده تام معناسي ايله ايران ميلتي نين نجات و نريجيسي حساب اولونماقدادير. بيز تهرانا واريد اولدوقدا ژاندارم وسايرر مستحفيظلرين چنگيندن خيلاص اولوب اوزلريني بيزه ياخينلاشديران اشخاصين سيماسيندا و حركتينده بونو آشكار صورتده گوروردوك. طياره مؤيدانينا گليب چيخماغا موفق اولان تهران آزاخيهارلري نين شوعارلاري بيزيم روحيميزي تيترهديردي:

**سيز بيزه نجات و نرديز، سيز ايران خلقيني اسارتدن خيلاص ائتديز، آماندي ايشتيباه
ائتمهين! آزادليغيميز سيزين دوزگون حركت ائتمگينيزه باغليدير.
ياشاسين آذربايجانين قهرمان خلقي!
ياشاسين آزادليغيميزين مشعلداري اولان آذربايجان آزاخيهارلري!**

بو شوعارلار آذربايجان خلقي نين باشلاريني نين اوجالماسينا، اولارين تكم اولونو ايداره ائتمك دگيل، بلكه، بوتون ايران خلقينه نجات و نرتمك ايستعدادينا ماليك اولدوغونو بير داها ايتبات ائتميش اولدو. هله نهضتيميز باشلانان گوندن تهران و سايرر ايران شهرلرينده موننتشير اولان روزنامهلرين «گلين بيزه ده نجات و نرين!» شوعارلاريني بيز هنوز اونوتماميشيق. من موتاسيفم بورادا ايران زيمامدارلاريندان بيرينين سوزونو دنمگه مجبور اولورام. دانيشيغيميزين جيدي و شيرين بير يئرینده سوز آذربايجان واليسي نين تعييني اطرافينا گلدي. آقاي زيمامدار «سيزدهكي والي اولاييلن بير آدام يوخدور» دندي. منيم اونا و نردديگيم جوابي يقين ائديرم سيز چوخ گوزل حيس ائديرسيز، اونو تكرار ائتمگه احتياج يوخدور. بونونلا ايستهيرم تهران حوكومتي نين نه كيمي آداملار اينده اولدوغونو گوسترم و ايستهيرم بيله سيز كي، شايد او زيمامدار سهوا بو سوزو دنمه ميشدير، اونون دوشونجهسي و آنلاغي بوندان يوخاري اولاييلمز. تهران جماعتي ايسه بو كيمي زيمامدارلاري اوز باشيندان كنار ائتمگه قادير دگيلدير. بو كيميلرين بيزه: «سيز باشلاديغيز بؤيوك ايشلري ياريمچيليق قويوب، گلين بيزيم بو يوندوروغوموزون آلتينا گيرين!» دنمهسي، آيا بؤيوك حقسيزليك دگيلدير؟ چون بيز ايرانين مركزي حساب اولونوردوق، اونا گوره ده اشرف مخلوقاتيق، دنمهسي ان ساده بير اينسانين روحونو عوصيانا و ادار ائتمگه كيفايت ائتمزمي؟ بونونلا بنله مشهور رياضيدان و عاليمين سوزونو تكرار ائديب دنمك لازيمدير كي، «با ويجودي اين يئر دولانير» يعني آذربايجان خلقي موتمدن، فداكار ولاييق بير ميلتدير، او اوزونو ايداره ائتمگي كيمي بوتون ايران خلقي نين آزادليغي نين علمداريدير. سوز، بيزيم تهران ايله دانيشديغيميز باره سينده ايدي. بيلديگيز كيمي صدر و حكيمي كابينه لري ككليك كيمي باشلاريني قارا قويلاييب دونيادان خبرلري اولماديقلاري اوچون ميلي نهضتيميزي سلاح گوجو ايله داينانديرماق فيكيرينده ايديلر. اولارين نظرينده آذربايجان خلقي دولفقاري، كور مير جواد، ابولقاسم جوان، امير نصرت و صادق مجتهدي كيم خلق دوشمنلرين عيبارت ايدي. اونا گوره بيزيم حق سوزلر يميزي ائشيتمك عوضينده اولارين بارماقيله رقص ائديب، بيزيم ايچريميزده عوصيان توليد ائتمك كيم احمقانه اوميد اوزرينده حركت ائديرديلر. نهايت فداييلر يميزين ضربتي شصتي اولارين آرزولاريني پوچا چيخاردې. بيالاخره تهران آنلادي كي، زور ايله آذربايجان خلقي نين ايراده سيني سينديرماق اولماز. نهايت اونا گوره ايرتيجاع اركانيندا موختصر تزلزل عمله گلدي، نهايت آزاخيهار عونصورلرين كؤمگي ايله حكيمي حوكومتي بيخيليب چوخ آز بير اكثر يتله ايرتيجاعي مجلس قوام السلطنه كابينه سيني وجودا كتيردي. قوام السلطنه كابينه سي زور و گوج سياستيني دگيشديريب صولح يولو ايله جواب و نرتملي

اولدوغوندان اونون رسمي دعوتيني قبول ائديب مجلس ميلي و ميلي حؤكومتيميزين دستوري ايله ايستهديگيميزي صولح و موساليمت يولو ايله الده انتمك اوچون تهرانا گئتديك.

بونو گرك هامو بيلسين كي، بيز تهراندان يئني بير شئي طلب ائتميرديك. چونكو بيز ايسته ديگيميزي آماغا موقوف اولموشوق، قارشيميزدا دوران مسأله اداملاريميزي قان توكولمهدن ساخلاماق مسأله سيدير. بير ده بيز ايستهديكلريميزي ايران حودودوندا حياتا كچيرمگي هدف قرار وئرديگيميزي ده اونوتماميشديق. بيليرسيز كي، هنوز ايندييه قدر بيز خاريجه و جنگ ويزارتخانالاري تشكيل ائتمه ميشيك. قوشونلاريميز خلق قوشونلاري آدلانير. خلق قوشونونون وظيفه و مقصدي رسمي دؤولت قوشونوندان تاماميله باشقادير، خلق قوشونو داخيلي امنيت و ميلي آزداليغيميزي تأمين ائتمك مقصدي ايله تشكيل ائديلن بير قوومدير. پولوموز، باياداغيميز و عونوانيميز ايسه بالاخره عوموم ايران اساسينداير، بينابر اين بو وضعيت اوزون مودت دوام ائده بيلمزدي، بالاخره گرك مركزي حؤكومت ايله تكليفيميز معلوم اولايدي. بو تكليفي موعين ائتمك اوچون آقاي قوام السلطنه نين صولح اليني رد ائتمه ييب تهرانا گئتديك، حتي من اوزوم شديد مريض اولدوغوما باخمايلاق مسأله نين دها تئز حل اولونماسي مقصدي ايله صميمي يولداشلاريمين و طبييلرين تئوصيه سينه باخمايلاق شخصاً آقاي قوامين دعوتيني قبول ائديب هيات ايله برابر موسافيرت ائديم. ايستر خصوصي گوروشلريميزده، ايسترسه رسمي گوروشلرده بيز خلقيميزين آساييش و صولح يولو ايله ايختيلافتي حل ائتمگه حاضير اولدوغونو سؤيله دي. آقاي قوام السلطنه و سايرير دؤولت نوماينده لري عوموميتله بيزيم فيكيريميزه مووافيقت ايفهار ائديرديلر، لकिन عمله دؤولتين 7 مادده دن عيبارت اولان تصويبنامه سيندن تجاوز ائتمگه حاضير اولماق ايسته ميرديلر. سيز البته نوماينده لر هياتي نين موذاكيرلر حقينده وئرديكي رسمي اعلاميه ني ائشيتيميز. بيزيم گيزلي سياستيميز اولماديغينا گوره موذاكيره نين تفصيليني دونيايا اعلام ائديك و بيلديرديك كي، تهران حؤكومتني بيزدن مغلوب بير قوه كيمي قئيد شرطسيز تسليم اولماق طلب ائدير. بو ايسه گولونج وضعيت مئيدانا چيخايردي. بيز دئديك وقتي كي دؤولت تصويبنامه سي آيه سيمناني كيمي تغيير ناپذير ايميش، بو ايصرار ايله بيزي تهرانا دعوت ائتمك نيه گوره ايدي؟

تهران رسمي مقاماتي نين سؤزلري تبريزده آقاي بيات طرفيندن دانيشيلان سؤزلرين عئيني ايدي، اونلار هميشه اولدوغو كيمي قانون اساسيدن و اوصولدان بحث ائديب سفسطه ايله مؤوضوعي اؤرت - باسدير ائتمگه چاليشيرديلر.

بيز اول گون دئديك بيز ديپلومات دگيليك، ولي قانون اساسي و سايرير قانونلاردان اوزوموزه گوره ايطيلاعيميز واردير. بيز ايندييه قدر قانون اساسي نين اساس مسأله لري نين مسكوت قالماسيني دا بيليريك، بيز قانون اساسي نين رضاخانين ديكتاتورلوغو اوچون تغيير وئريلمه سيندن بيخبر دگيليك. بيز ايراني بوروموش بي قانونلوقلارين سرمنشاييني ده بيليريك، بيز آمريكادان گلهميشيك، ايرانلي بييق و ايراندا قانونلارين نه شكيله اجرا ائيدليگيندن خبريميز واردير. ايندي ده ايراندا كيملرين حؤكومت ائنديگيني و ايران ميلتي نين بو اشخاص اولان نظريني ده بيليريك. گلين ساده دانيشاق، آذربايجان خلقي بير گون ايستيبداد علئيهينه قيام ائديب قانون اساسيني وجودا كئيردي و ميلي حؤكومت بيناسيني قوردو. تهران مورجعلري ايسه ياريم قرن مودتبنده اونو مسكوت قويوب جوربه جور واسيطه لر ايله خلقي حاكيمييتدن محروم ائديلر. ايندي ايسه آذربايجان ايكنجي حركتي ايله او حقي ديريلتمك ايسته يير، فقط بونا جواب وئرتمك لازيمدير. خاليصه يئرلري نين بولونمه سي و دؤولت يئرلري نين غاصيبلر اليندن آلينيب و اكينچيلر آراسيندا تقسيميني قانون اساسي منع ائتمه ميشدير. قانون خلقي ايراده سيدير. آذربايجان كندليسي آرتيق اوز حقيني آلميشدير، اوز ايراده سي ايله بو كندلري بولموشدور. دؤولت ايسه بوتون ايراني آذربايجان ايله هم رنگ اولماق اوچون بو ايشي بوتون ايالت و ويلايتلرده عملي ائتمه ليدير.

بيز حتي ايختيلافي رفع ائتمك اوچون بويوك گودشتلره حاضير اولوب دئديك: آنجاق بيزه ايمكان وئرین آذربايجان خلقي اوز ايالت انجومي واسيطه سيله دؤولت

ایداره‌لری نین مأمورلارینی و ایالتین و ایلسینی دؤولته پیشناهاد ائتسین و بونلارین حؤکمی مرکزی دؤولت طرفیندن صادیر اولسون و بونلار ساده بیر سوز ایله دئسک آذربایجانلی ایداره ائتسینلر.

تهران حؤکومتی تک ملک مدنی، تک امیر نصرت، تک صمصام بختیاری اوچون قایل اولان بو حقی آذربایجانلیلار اوچون قایل اولماق ایسته‌مهدی. قانون اساسی‌یه موغاییر اولان ایداره‌یی کول ژاندارمرینی بئله بیزه قانونی موسیسه آدلاندیریب اونون وحشت تولید ائدن نیفوذونو آذربایجانا قایتارماق ایسته‌دی. خلق قوشونلارینی عادی نظام وظیفه حساب ائدیپ اونون فرمانده‌لرینی ده تهران گؤندرمک کیمی پیشناهادلاری مئیدانا سوردو.

بیز چوخ گؤزل بیلیردیک کی، آذربایجان خلقی شهر یورین اوچونده اؤزلری نین حقیقی سیمالارینی گؤسترن افسر پالتاری گنیمیش یالانچی پهلوانلارا نه جور باخیر ویننه ده بیلیردیک کی، ستارخان اولادی تهرانین تیریاکی سرهنگرینی نین معشوقه‌لری نین بوچاسینی حاماما داشیماغا آرتیق تحمّل ائده بیلمز. اونا گوره ده اونلارین بو خصوصدا ائتدیگری پیشناهادی رد ائدیپ دئدیگ: دؤولت طرفیندن بیرنچه نفر آذربایجانا گلسین، بورادا مسأله طرفینین ریضایتی ایله حل ائیلسین و بیر ده بیز تهران حؤکومتینه بیلدیردیک کی، آذربایجان قوشونو خلق قوشونو و آزادلیق قوشونو دیر. اونا ایران خلقی نین آزادلیغینی محو ائتمگه مجبور ائتمک اولماز. خلقیمیز اؤز قوشونونو ایداره ائتمکدن عاجیز دگیلیر. اگر تهران دوغرو داند آذربایجانلینی ایرانی بیلیرسه بیزیم پیشناهاد ائتدیگیمیز اشخاصی قوشونون فرمانده‌لیگینه تعیین ائتسین. بو ایسه اونلارین خوشینا گلن دگیل ایدی، اونلار ایرانی تهران ایدان عیبارت بیلیر و ایراندا حاکیمیتی فقط بئش اوچ نفره مونحصیر حساب ائدیرلر.

بیر ده بیزه فرمانده کول قووانین و بعضی غیرمسول مقاماتین بو ایشه راضی اولما بیلیمه‌جگینی آندیرماق ایسته‌دیلر.

بیز فرمانده کول قووا مسأله‌سینی مشروطه اساسی موجیبینجه تفسیر ائدیردیک. بیزجه فرمانده کول قووا فقط مجلس شورای میلی نین خاریجیلره اعلان ائتمک ایسته‌دیگی حربی فرمانی ایضا ائدر. اونون جاری ایشلره قاریشماسی غیرمسول اولدوغونا گوره آزادلیق و مشروطه قانونینا موغاییردیر.

رضاخان همین فرمانده‌لیک ایختیاریندان ایستیفاده ائدیپ ایراندا آزادلیغین ریشه‌سینی کسدی و ایرانی بیلدیگیمیز کیمی فلاکتلره سؤوق ائله‌دی. ایندی ده فرمانده کول قووا موطلق یاراتماق ایران خلقی نین، ایران آزادلیغی نین خیلا فینادیر و غیرمسول مقاملار اگر بو ایشده ایصرار ائدرلر ایسه ایراندا بؤیوک حادثه‌لر وجوده گلر و معلوم دگیل بو طاماح غیرمسول مقاماتین نفعینه تامام اولما بیله.

ظاهیره ساده گورونن سازیش مسأله‌سینی بو نحو ایله سفسطیه دؤندریپ بیزی اون بئش گون تهران معطل ائتدیکن سونرا نتیجه‌سیز آذربایجانا قاییتماغا مجبور ائتدیلر.

سؤزون قیساسی بودور کی، تهران هیأت حاکیمه‌سی بیزیم باشلادیگیمیز بؤیوک ایشلری تامیله اورتادان آپاریب، بئش آی بوندان اولکی کیمی شهرلریمیزی کؤهنه قبرستانلارا، ظولم و فشاردان تازا خیلاص اولموش خلقیمیزی، ژاندارملار، اوغرو، موختت و جانی مأمورلارین ایقلاری آلتینا سالماغا چالیشیرلار. سؤزون جانی دا بوراسیندادیر کی، قانون اساسی و سایر قانونلاری دا بدبختانه بو مقصد اوچون آلت قرار وئرمیشدیلر.

بیر ده مسأله تک آذربایجان مسأله‌سی دگیلیر، سؤز بوتون ایراندا آزادلیق، دموکراتلیق اوصولی نین یایلماسی اوستونده دیر. تهران هیأت حاکیمه‌سینی و تهران بؤیوک فئودال و بئر صاحبیلرینی قورخویا سالان دا بوراسیدیر. اونلار قانون اساسی عونوانی آلتیندا بوتون خلقین حوقوقونی محو ائتمگه چالیشیرلار.

بیز چوخ ساده آداملاریق، لاکین ساده لیگیمیز او قدر دگیلیر کی، کاسانین آلتیندا گیزله دیلان یاریم کاسانی گۆره بیلیمه کی. بیز دیپلومات دگیلیک، لاکین خوروزون قویروغونو گۆرمکدن عیجزیمیز یوخدور.

دعوا هاموسی مولانصر الدینین یورغانی، یعنی کندلی نین آدیغی توپراق و خلقین آدیغی حاکیمیت اوستونده دیر.

بونی ایرتیجاع عونصورلری نین بوشقابلاری نین دیبینی یالایان تهران ایرتیجاعی مطبوعاتی نین زوزه چکمه سینه باخما یاراق بوتون ایران خلقی دوشونوب آنلامیشدیر، سوز آذربایجانین ایراندان ایریلماسی باره سینده دگیلیر، بونی ایدیعا ائندن ده یوخدور. بیز هرگیز بو ایدیعانی ایره لی سورمه میشیک. سوز مشروطه نین، دموکراسی اوصولونون ایراندا ایجرا اندیلیمه سی و بیزیم باشلادیغیمیز بویوک ایصلاحات پروقرامی نین بوتون مملکت حودودیندا حیاتاً کنجیریلیمه سی اوستونده دیر...

بیزیم آرتیق ایری یولوموز یوخدور، باشلادیغیمیز ایصلاحاتی پوزا بیلیمه ری، تهران ایسه بوتون ایران خلقی نین حق حاکیمیتینی تصدیق ائدیپ مملکتی فلاکت و هر ج - مرجدن نیجات و ئرمک یولوندا جیدی قدملر گؤتورمه لیدیر.

آقای قوام السلطنه گرك بیلیم کی، دنیا دگیشیب، حتی ایراندا یئنی نسیل و یجودا گلیمیشدیر.

بو نسیلی یاریم قرن بوندان ایرلی کی طرز تفکور و اوصول ایله ایداره انتمک اولماز. بیرده حیس اولونوردو کی، هیأت ووزرا آراسیندا توافوق نظر یوخدور. اصلاوزیرلرین اکثری تصادوفی آداملار دیر کی، شخص آقای قوام السلطنه خصوصی و دوستانه موناسیبات مولا حیظه سیله کابینه یه دعوت ائتمیشدیر.

بونلارین دا هر بیر یسی نین باشی بیر یئره باغلیدیر، حتی شایععات وار ایدی کی، بعضی تازا عرصه یه گلیمیش «قوجا» دربار خانیملاری نین دا دؤولت اعضاسینا تأثیرلری واردیر.

تهران واقیعا مخوف، واقیعا خطرناک، واقیعا ایرانی فلاکت و ایران خلقینی آجلیغا، بئچارلیغا، گدالیغا سؤوق ائدن بیر مرکز فساددیر.

بیز جیدا صولح و سازیشه و ایرانین تمامیت ارضی سینه طالب و طرفدار اولدو غوموز حالدا تهراندان بیر نیجات گوزلییه بیلیمه ری. آقای قوام السلطنه نین کابینه سی دواملی بیر کابینه او وقت اولو بیلردی کی، آذربایجان خلقی ایله کنار ه گله ایدی، موتأسیفانه بو گونه قدر بو خصوصاً جیدی بیر قدم گؤتورمگه موقوف اولو بیلیمه میشدیر. بیزیم حوسن ظن و فداکارلیغیمیز، کابینه اوچون بویوک بیر شانس ایدی کی، موتأسیفانه آقای قوام اوندان هنوز ایستیفاده ائده بیلیم.

ایسته بیرم سیزی اپاندیرام کی، کابینه اعضاسیندان بعضی سی نین خصوصی و شخصی نظرلری آقای قوام السلطنه نین رفتاریندا بئله درین تأثیر باغیشلامیشدیر. مثلاً شاید وزیرلردن بیر پاراسی بیزده تیریاک قانونونین ایجراسی سببیه آذربایجانلیلارا قانلی و غدار دوشمن کسلیمیش اونون نظری آقای قوام السلطنه نین رفتاریندا مونعکس اولموشدور.

موتأسیفانه آقای قوام السلطنه نین آذربایجان مسأله سی حقیقده صادیر انتدیگی ایبلاغیه نی تجزیه انتمگه فرصت یوخدور. بو رسمی سندده بیزی حئیرته سالان نفت و اینتیخابات مؤوضوعونون اورتالیغا چکیلیمه سی و حقیقته اوندان گوروو ساخلانیماسیدیر. اولو نفت مسأله سی ساده ایقتیصادی و خارجی سیاسته عایید بیر مسأله دیر. بونو آذربایجان مسأله سینه قاریشدرماق هنج بیر منطق ایله دوز گلیم.

بالاخره آذربایجان مسأله سی نین داخلی بیر مسأله اولدو غونو حتی آقای قوام السلطنه اوزو ده تصدیق و اعلان ائتمیشدیر.

اينتخاباتين اعلاني و اونون عموم ايراندا آزاد بير صورتده عمله
گلمهسینه کیمسه مانع دگیلدير. مگر اینکی تصور ائدک دؤولت کئچمیش صحنه لری تکرار ائتمک
ایسته بیر.

مثلاً ایسته بیر کی، آذربایجاندا هر یئرده اولدوغو کیمی پول، گوج، تهید
وتطمیع ایله بیر عیده اوغرو، خایین، مورتج میلّت نومایندهسی نامینه مجلس کورسولرینی ایشغال
انتسینلر.

اگر مقصد بو ایسه آذربایجانلی بئله بیر مجلسه نیفرت و اینزجار ایله
باخار و آقاي قوامین اتحاد جماهیر شوروی موقابیلده ائدیگی تعهده همین بو مجلسین بویوک
انگل اولابیلمهسینی حتی اونون اوزو ده اینکار انده بیلمز. بونلارین هامیسینی نظره آراق بیز
دؤولته مصلحت گؤروروک کی، آذربایجان خلقی ایله ساده و صمیمی صورتده دانیشیغا باشلایب
اونلاردان او گؤشتلری طلب ائتمهسین کی، اونون قبولی بو خلق اوچون اولوم - دیریم مسأله سیدیر.
بونا آذربایجانلی هنج بیر وجهیله حاضر اولابیلمز و اولمایا قادیر.

بونلارین هاموسيله برابر، ایشین صلوح یولو ایله حل ائدیلمهسیندن
هنوز مایوس دگیلیک و بیزیم طرفیمیزدن ایندیکی آرامیشی پوزماق اوچون قدم گؤتورولمیه جکدیر.
حتی سرحدلریمیزه گؤندریلن سرباز و ژاندارم دستلری ده بیزی تحریک انده بیلمز. قورخماق
مسألهسینه گلدیکده گومان ائدیریم بوتون تهران مورتج لری و کور میرجواد و امیر نصرت و سایر
فراری خلق دوشمنلری مثلاً، ذولفقاری ایله برابر بو ایشی تجروبه دن کئچیرمیشلر دیر. بیز حکیمی و
صدر کابینهسی زمانی دئدیگیمیز سؤزو یئنه ده تکرار ائدیریک:

آذربایجانا سیلاح ایله گلّمک اود ایله اویناماق دئمکدیر! بیز آقاي قوامی
اوندان عاقیل بیلیریک کی، اوز الیه بو حریقی موشتعل ائتمگه ایقدام انتسین، اگر بو ایش قاباغا
گلسه خلقیمیز، انلیمیز و جماعتیمیز، آروادلی - کیشیلی بیرتن واحید کیمی آیاغا قالخاجاق و
توپراغیمیز اوزانان خایین و موردار اللری همیشه لیک قطع انده جکدیر!

یاشاسین آذربایجان خلقی نین میلی بیریگی!

یاشاسین بو بیریگی ووجودا گتیرن فیرقه میز!

یاشاسین ایران خلقلری نین اوزونه آزادلیق قابوسو آچان قهرمان فدایی و رشید قوشونلاریمیز!

(آذربایجان» روزنامهسی نومره 199. ایکینجی دؤوره، 4شنبه گونو 25 اوردیبهیشت، 1325 - جی ایل).